

de poet, de a se proiecta asupra realității, pentru a extrage astfel materialul de imagini necesar reliefării schimbărilor revoluționare. De aici și numeroasele poezii-program (într-un fel asemănătoare cu « ordinele de zi pe armata artei » ale lui Maiakovski), prin care poeții proclamau — într-un fel, dacă vreți, proletcultist — hotărîrea lor de a rupe cu arta trecutului și de a întemeia o artă cu totul nouă. De bună seamă, azi Marcel Breslașu n-ar semna niciodată versuri ca acestea:

Nu e dulce, nici frumoasă
limba care-o scriu,
limba-aceea armonioasă
nu mai vreau s-o știu...

Dar e greu de presupus că el regretă că le-a scris *atunci*.

Trebuie recunoscut totuși că aspectele de acest gen, pe care în conținut le-am putea asemăna cu « poezia proletară a comunismului de război », nu sînt prea numeroase, și, în orice caz, au lăsat o urmă prea puțin adîncă în dezvoltarea ulterioară a poeziei¹.

Mai interesante sînt analogiile ce se pot face în domeniul prozei și intrucitva al dramaturgiei, în special în legătură cu evoluția eroului nou, care, începînd din primii ani de după 23 August 1944, a început să-i preocupe pe scriitori și — prin operele lor — a cîștigat treptat locul prim în literatură.

Într-un alt studiu² am încercat să urmăresc evoluția acestui erou. Apărînd pe traiectoria de viață a eroului de tip vechi, pentru a o întoarce radical printr-o « revelație », — chipul luptătorului comunist s-a împlinit, abia după ce predilecția pentru zugrăvirea lui monumentală a putut fi depășită. Pentru înțelegerea mai completă, am zice mai adîncă, a acestei evoluții, unele referiri la aspectele literaturii sovietice din primii ani de după Revoluția din Octombrie ne par necesare. Între altele, și pentru evitarea aprecierilor prea categorice, lipsite de acea perspectivă istorică pe care o reclama poetul Lebedev-Polianski. Nu este nimic mai simplu decît a perora emfatic despre slăbiciunile literaturii din anii 1944—1950, pe baza experienței cîștigate între timp de creația realist-socialistă. Făcînd știință literară, însă, ești dator să raportezi orice fenomen nu numai la nevoile estetice ale contemporaneității, ci și la împrejurările care l-au determinat. Oricît de minunate ar fi realizările de azi ale literaturii, oricît de superioare ar fi din punct de vedere al realizării artistice, ele au crescut pe solul pregătît de pioneri. Fără căutările și începuturile anilor 1944—1950, n-ar fi putut apărea mai tîrziu nici operele cu care ne mindrim astăzi.

Printre reproșurile pe care le adresăm lucrărilor în proză din anii amintiți se numără și schematismul. Dar trebuie avut în vedere că schematismul literar are izvoare diferite. În cele mai dese cazuri e rezultatul renunțării la tratarea artistică a problemelor vieții, fie din cauza înțelegerii lor confuze, fie datorită muncii de mîntuială, fie — de ce să n-o spunem? — pur și simplu din cauza lipsei de talent. După cum atestă unele lucrări scrise mai recent, se întîmplă ca personajele pozitive să capete contururi schematice și pentru

¹ Ținem să precizăm din nou: nu avem în vedere fenomenul care, ceva mai tîrziu, a fost caracterizat de critica noastră ca poezie proletcultistă, ci aspectele de început ale poeziei noi de după 23 August.

² *Luptătorul comunist — eroul principal al literaturii contemporane*, « Studii și cercetări de istorie literară și folclor », nr. 3/1960.